

مقاله اصلی

شناسایی عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۲/۱۷ - تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۳/۱۰

خلاصه

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف شناسایی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس صورت پذیرفت.

روش کار: جامعه آماری پژوهش حاضر، صاحب نظران و متخصصان در حوزه‌های مدیریت منابع انسانی و مدیریت آموزشی تشکیل دادند. نمونه‌های آماری پژوهش جهت مصاحبه‌ی عمیق از خبرگان، مدیران، معاونان مدیران و کارشناسان رسمی و پیمانی در ادارات آموزش و پرورش کشور ایران انتخاب شدند. در این پژوهش، محقق داده‌های مورد نیاز خود را با انجام مصاحبه عمیق و نیمه ساختار یافته با ۱۵ نفر از اعضای جامعه به جمع آوری نمود. در این پژوهش، با سه طیف اساتید و صاحب‌نظران دانشگاه، مدیران ارشد و معاونان ادارات کل آموزش و پرورش کشور و کارشناسان رسمی و پیمانی سطح ادارات آموزش و پرورش مصاحبه به عمل آمد و سپس داده‌های حاصل از آن‌ها از طریق کدگذاری باز، محوری و انتخابی، تجزیه و تحلیل شدند. برای تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل موضوعی (تم) استفاده شد و روایی یافته‌های پژوهش با استفاده از روش‌های بازبینی توسط اعضا، بررسی و مشارکتی بودن پژوهش تضمین گردید.

نتایج: یافته‌ها نشان دادند که عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی شامل مسئولیت‌های قانونی (توجه به حقوق انسانی، توجه به قوانین اجتماعی، مالکیت فکری، التزام به قانون) و مسئولیت‌های اخلاقی (توجه به شفاف‌سازی، پاسخ‌گویی، احترام به ارزش‌ها و هنجارها) می‌باشد.

نتیجه گیری: عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی، مسئولیت‌های قانونی (توجه به حقوق انسانی، توجه به قوانین اجتماعی، مالکیت فکری، التزام به قانون) و مسئولیت‌های اخلاقی (توجه به شفاف‌سازی، پاسخ‌گویی، احترام به ارزش‌ها و هنجارها) می‌باشند.

کلمات کلیدی: مسئولیت، مسئولیت اجتماعی، مدارس

سیده طیبه طبائی^۱

حمید شفیق زاده*^۲

نادر سلیمانی^۳

۱ دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی،

واحد گرمسار، گرمسار، ایران

۲ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد

گرمسار، گرمسار، ایران (نویسنده مسئول)

۳ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد

گرمسار، گرمسار، ایران

Email: shafizadeh11@gmail.com

مقدمه

آموزش و پرورش نقش بسیار مهمی در توسعه پایدار جوامع به عنوان مراکز دانش و نوآوری دارند (۱). مسئولیت اجتماعی، اصلی اخلاقی است که به موجب آن یک سازمان یا فرد برای بهبود زندگی دیگران، در فعالیتهای اجتماعی مشارکت می‌کند (۲). آموزش و پرورش هر کشوری سهم مهم و اساسی در سرنوشت اجتماعی و سیاسی و فرهنگی آن کشور را دارد. تقویت بنیه علمی و تربیتی کشور، انتقال فرهنگ به آیندگان و حفظ میراث گذشتگان، تقویت اراده ملی، ایجاد بینش سیاسی صحیح، برقراری روابط اجتماعی، تقویت پایه‌های اقتصادی همه از جمله کارکردهای نظام تربیتی است که مدرسه می‌تواند در رسیدن به آنها نقش بسیار مهمی داشته باشد؛ بنابراین، شکوفایی مدرسه از جمله حساس‌ترین و حیاتی‌ترین رسالت‌های تربیتی می‌باشد (۳). طی دهه‌های اخیر علاقه فزاینده‌ای به مسئولیت اجتماعی در سازمان‌ها به ویژه سازمان‌های آموزشی در سراسر جهان نشان داده شده است که برنامه‌های توسعه کارآفرینی اجتماعی، پایداری، یادگیری خدمات و نیز برنامه‌های توسعه شخصیت و رهبری را پذیرفته است (۴).

مسئولیت اجتماعی یک مدرسه، مسئولیت داوطلبانه‌ای است که توسط اعضای یک مدرسه، در برابر جامعه و محیط زیست با پذیرش اصول اخلاقی، توسعه ارزش‌های دموکراتیک و توسعه پایدار، رفتار شفاف و اخلاقی در مشارکت فعال داوطلبانه، خودآموزی رفتار مسئولیت اجتماعی و تعهد به در نظر گرفتن نیازهای ذی‌نفعان در چهارچوب قوانین و استانداردهای بین‌المللی انجام می‌گیرد (۵). امروزه مدرسه با هدف‌های دوره‌های گذشته که صرفاً آموزش خواندن و نوشتن بود تفاوت زیادی پیدا کرده است، زیرا جوامع امروز از مدرسه به عنوان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی انتظار دارد که ضمن ایجاد تربیت اجتماعی و فرهنگی دانش‌آموزان، بتواند در پرورش افراد سازنده جهت رفع نیازهای جامعه نیز تلاش کند (۶). در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز اشاره به موضوعاتی چون مسئولیت‌پذیری همه جانبه، مشارکت اجتماعی و داشتن روحیه جمعی و مهارت مورد نیاز جامعه به عنوان گزاره‌های ارزشی نظام تعلیم و تربیت رسمی-عمومی، رعایت حقوق و مسئولیت‌های اجتماعی، ارتقای آداب و آیین زندگی متعالی، بهداشتی و زیست محیطی، تقویت شایستگی‌های اعتقادی، اخلاقی و حرفه‌ای مدیران و معلمان و تحکیم نقش الگویی آنان و فراهم آوردن سازوکارهای اجرایی برای مشارکت

فعال و مؤثر ایشان در برنامه‌های تربیتی و فعالیت‌های پرورشی مدارس و واگذاری مسئولیت کلان تربیتی مدرسه به مدیران مدارس حاکی از اهمیت موضوع مسئولیت اجتماعی در سطح کلان و خرد مدرسه است.

می‌توان گفت که رفاه تمام جامعه به کیفیت عملکرد مدرسه بستگی دارد. در این راستا عامل مهم تنها محتوای برنامه درسی نیست (۷، ۸)، بلکه رابطه بین معلمان و دانش‌آموزان (۹)، آداب و رسوم مدرسه و فرهنگ و اصول مدیریت مدرسه مهم هستند (۱۰، ۱۱، ۱۲). در بسیاری از کشورها، والدین فرصت انتخاب مؤسسات آموزشی برای فرزندان خود را دارند، بنابراین مقامات دولتی مسئول فراهم آوردن فرصت‌هایی برای انتخاب مناسب‌ترین گزینه، نظارت و ارزیابی کیفیت آموزش و اطلاع‌رسانی در مورد کیفیت مؤسسات آموزشی هستند (۱۳). با وجود اعمال اقدامات نظارتی مختلف، دولت باید از تداوم عمودی آموزش و پرورش (از آموزش پیش‌دبستانی تا مطالعات دکترای) و تداوم افقی (امکان حرکت بین مدارسی که برنامه‌های آموزشی از همان سطح را اجرا می‌کنند) اطمینان حاصل کند (۱۴). بنابراین، نه تنها مدرسه مسئول فعالیت‌های اجتماعی مسئولیت اجتماعی است، بلکه دولت و نهادهای وابسته آن، به طور منظم بر فعالیت‌های مدارس نظارت دارند. به طور خلاصه، مسئولیت اجتماعی مدرسه، هم نیازهای فردی کاربران خدمات آموزشی و هم انتظارات جامعه را پوشش می‌دهد و بر تأثیر روی رشد فردی و توسعه آینده کشور تمرکز دارد. هدف اصلی سازمان‌های آموزشی، ارائه خدمات آموزشی است، تا نسل جوان را آموزش دهند. بنابراین، مسئولیت اجتماعی یک سازمان آموزشی به سمت افراد هدایت نمی‌شود، بلکه برای کل جامعه است. مسئولیت اجتماعی یکی از وظایف این سازمان است که خدمات را به جامعه ارائه می‌دهد (۵ و ۱۲). بنابراین هدف از انجام این پژوهش، بررسی عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس است.

روش کار

به منظور دستیابی به توصیفی عمیق و غنی از تجارب، نگرش و ادراک شرکت‌کنندگان نسبت به شناسایی عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس از روش‌های کیفی استفاده شد. تفاوت پژوهش حاضر با پژوهش‌های مشابه صورت گرفته در سایر حوزه‌ها در این است که برخلاف دیگر پژوهش‌ها که از رویکرد کمی استفاده گردیده است، در نتیجه یافته‌های پژوهش بستر محور بوده و با

قاطعیت بیشتری نشان دهنده واقعیات موجود در سازمان آموزش و پرورش خواهند بود. در این مقاله با توجه به هدف تعیین راهبردها، جامعه حاضر در مرحله کیفی را صاحب نظران و متخصصان در حوزه‌های مدیریت انسانی و مدیریت آموزشی تشکیل دادند که از طریق نمونه گیری هدفمند و اشباع نظری تعداد ۱۵ نفر انتخاب و با آنان مصاحبه شد. مصاحبه‌ها با صاحب‌نظران در زمان کاری شرکت کنندگان رو در رو و فردی، به مدت ۶ ماه انجام شد. میانگین زمان مصاحبه ۴۵ دقیقه (بین ۲۵ تا ۷۵ دقیقه) بود. که تا کسب توصیفی غنی از موضوعات مربوط به پژوهش ادامه می‌یافت.

جدول ۱- جزئیات مربوط به نمونه مصاحبه شده در پژوهش

ردیف	رشته	تحصیلی	مدرک تحصیلی	محل خدمت	تعداد مراجعات	مدت (دقیقه)	مصاحبه
۱	مدیریت آموزشی	دانشیار	دانشگاه آزاد مشهد	۲	۴۵		
۲	مدیریت آموزشی	استادیار	دانشگاه فرهنگیان	۱	۳۰		
۳	فلسفه تعلیم و تربیت	دانشیار	دانشگاه تربیت مدرس	۱	۶۰		
۴	مدیریت آموزشی	دانشیار	دانشگاه فرهنگیان	۲	۴۵		
۵	مدیریت آموزشی	استادیار	دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار	۱	۴۰		
۶	مدیریت و برنامه ریزی آموزشی	کارشناسی ارشد	اداره آموزش و پرورش سمنان	۲	۳۰		
۷	مدیریت آموزشی	دکتری تخصصی	وزارت آموزش و پرورش	۱	۴۰		
۸	فلسفه آموزش و پرورش	و کارشناسی ارشد	اداره آموزش و پرورش گرمسار	۱	۶۰		
۹	پژوهشات آموزشی	کارشناسی ارشد	اداره آموزش و پرورش رودهن	۲	۴۵		
۱۰	مدیریت آموزشی	کارشناسی ارشد	اداره آموزش و پرورش منطقه ۸ تهران	۱	۴۰		
۱۱	مدیریت آموزشی	کارشناسی ارشد	اداره آموزش و پرورش بومهن	۱	۴۵		
۱۲	آموزش بزرگسالان	کارشناسی ارشد	اداره آموزش و پرورش گرمسار	۱	۶۰		
۱۳	برنامه ریزی آموزشی	کارشناسی ارشد	اداره آموزش و پرورش تهران	۱	۴۰		
۱۴	ادبیات	کارشناسی ارشد	اداره آموزش و پرورش سمنان	۱	۴۵		
۱۵	علوم اجتماعی	کارشناسی ارشد	اداره آموزش و پرورش گرمسار	۱	۴۵		

ترکیب مصاحبه شوندگان از لحاظ جنسیت بدین ترتیب است که از ۱۵ نفر مصاحبه شونده میزان ۳۳٪ درصد آنان را زنان و میزان ۶۶،۶۷٪ درصد آنان را مردان تشکیل می‌دهند. همچنین از لحاظ تحصیلات میزان ۶۰٪ را کارشناسی ارشد و میزان ۴۰٪ را دکتری تخصصی تشکیل می‌دهد.

جدول ۲- توزیع فراوانی اعضای نمونه مصاحبه شده بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۳	۲۰٪
مرد	۱۲	۸۰٪
جمع کل	۱۵	۱۰۰٪

جدول ۳- توزیع فراوانی اعضای گروه نمونه بر حسب سطح تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	درصد
کارشناسی ارشد	۹	۶۰٪
دکتری تخصصی	۶	۴۰٪
جمع کل	۱۵	۱۰۰٪

ساختاریافته پژوهشگر پاسخ دهند. آنچه در ادامه می آید، نتایج یافته‌های به دست آمده از مصاحبه با آن‌ها است. به منظور سازمان دهی بهتر یافته‌ها، هر کدام از یافته‌ها در ارتباط با سوالات پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرند. تحلیل داده‌ها طی سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی صورت پذیرفته است.

از مجموع ۹۰ داده بدست آمده از فرایند کدگذاری باز، مسئولیت‌های قانونی و مسئولیت‌های اخلاقی شناسایی شدند که بر مسئولیت اجتماعی مدارس فارغ از موضوع فراوانی کدهای مفهومی مستخرج از متون مصاحبه‌ها و با استناد به تأکید کلامی و جهت‌گیری واضح جملات و عبارات لسانی افراد، اثر قابل ملاحظه و چشمگیری داشتند. بنابراین داده‌های موضوعه بر مبنای منطق استقرایی و انسجام و قرابت معنایی_ مفهومی در چهارچوب ۴ مقوله اصلی (مسئولیت‌های قانونی، مسئولیت‌های اخلاقی) گروه بندی گردیدند.

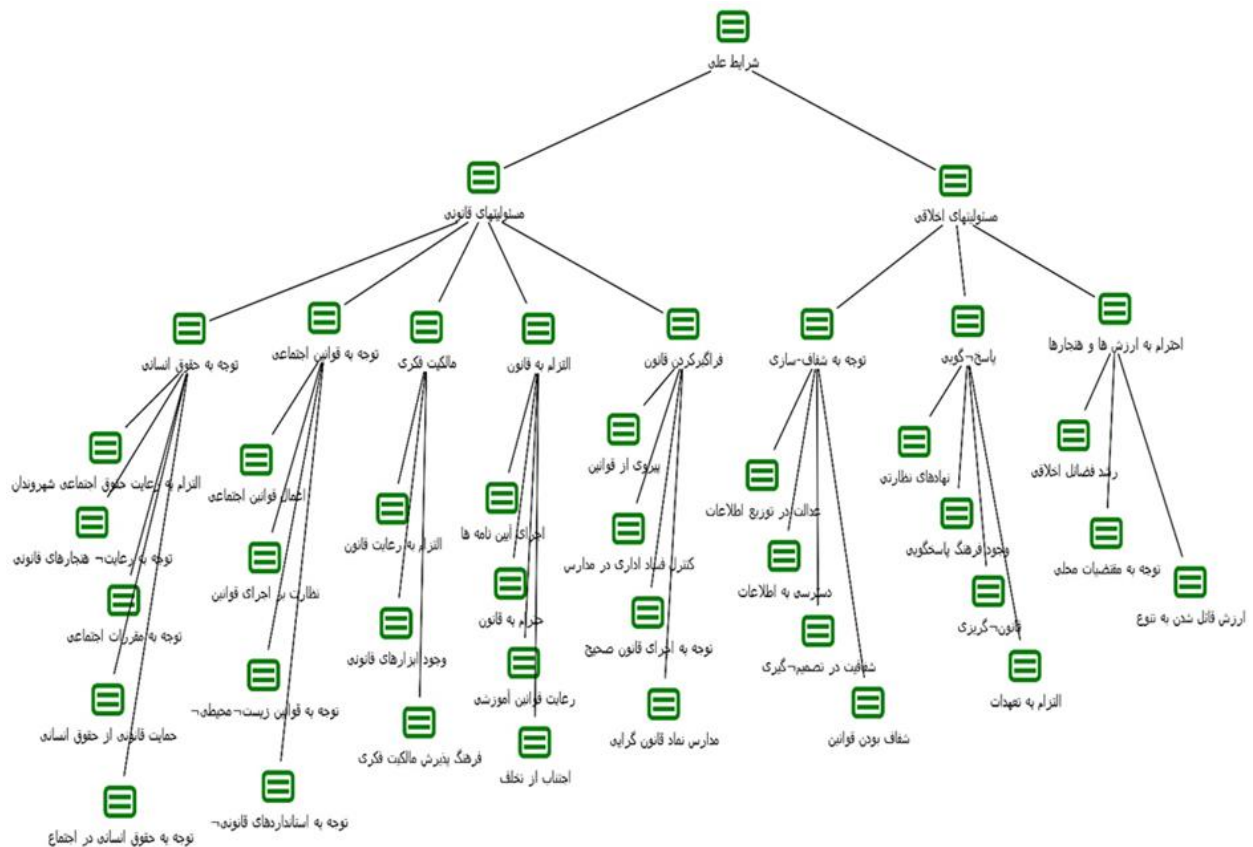
جدول ۴- مقوله‌ها و مفاهیم شناسایی شده مرتبط با عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس

مقوله کلی	مفهوم	کدهای شناسایی شده در کدگذاری باز
عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس	مسئولیت های قانونی	التزام به رعایت حقوق اجتماعی شهروندان، توجه به رعایت هنجارهای قانونی، توجه به مقررات اجتماعی، حمایت قانونی از حقوق انسانی، توجه به حقوق انسانی در اجتماع، توجه به استانداردهای قانونی، توجه به قوانین زیست محیطی، نظارت بر اجرای قوانین زیست محیطی، اعمال قوانین اجتماعی در آموزش و ارائه خدمات، فرهنگ پذیرش مالکیت فکری، وجود ابزارهای قانونی برای حفاظت از مالکیت فکری، التزام به رعایت قانون مالکیت فکری، اجتناب از تخلف قوانین حاکم بر جامعه، رعایت قوانین آموزشی در مدارس، احترام به قانون و ارزش های مدرسه و جامعه، اجرای آیین نامه ها و بخشنامه های اداری، مدارس نماد قانون گرایی، توجه به اجرای قانون صحیح، کنترل فساد اداری در مدارس، پیروی از قوانین و استانداردهای بین المللی
	مسئولیت های اخلاقی	شفاف بودن قوانین سرمایه گذاری اجتماعی، شفافیت در تصمیم گیری، دسترسی به اطلاعات، عدالت در توزیع اطلاعات، التزام به تعهدات، قانون گریزی، وجود فرهنگ پاسخگویی، نهادهای نظارتی، رشد فضائل اخلاقی و تحکیم مبانی اعتقادی، توجه به مقتضیات محلی در اتخاذ رویکردهای تربیتی و آموزشی، ارزش قائل شدن به تنوع و دفاع از حقوق بشر

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها از فن تحلیل موضوعی (تم) استفاده گردید و مراحل (۱) مرور داده‌ها، (۲) سازمان دهی داده‌ها، (۳) کدگذاری داده‌ها، (۴) طبقه بندی داده‌ها، (۵) مقوله بندی، (۶) ایجاد موضوع (تم) و (۷) تدوین گزارش، دنبال شد. در ابتدای کدگذاری، تلاش می‌شود مقوله از طریق کدگذاری باز مشخص شود و طی کدگذاری محوری، مقوله‌ها به یکدیگر مرتبط می‌شوند. بعد از اینکه ارتباط بین مقوله‌ها طی کدگذاری باز و محوری شناسایی شدند، از طریق کدگذاری انتخابی، مقوله‌ها، مقوله‌های فرعی و ارتباط آن‌ها یکپارچه می‌شود تا مدل نظری توسعه یابد.

نتایج

نظر به ارتباط ملموس صاحب نظران و متخصصان در حوزه‌های مدیریت منابع انسانی و مدیریت آموزشی با مسئله پژوهش از آن‌ها خواسته شد تا در مطالعه شرکت کرده و به مصاحبه‌های نیمه

شکل ۱- عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس

مسئولیت‌های اخلاقی

نتایج پژوهش نشان داد که مسئولیت‌های اخلاقی از جمله شرایط و عواملی هستند که بر مسئولیت اجتماعی مدارس تأثیر می‌گذارند. احترام به ارزش‌ها و هنجارها از جمله مقوله‌هایی است که بر ارتقای مسئولیت اخلاقی تأثیر گذار است و شناخت و کاربرد آن موجب ارتقای مسئولیت اجتماعی مدارس خواهد شد. چنانچه یکی از مصاحبه شونده‌ها S3 نظر خود را اینگونه بیان کرده است: «هر جامعه‌ای برای خود هنجارها و ارزش‌هایی دارد که براساس آن عمل می‌کند و شبکه اخلاقی شهروندانش را هدایت می‌کند. مدرسه وظیفه دارد این ارزش‌ها را در دانش‌آموزان پرورش دهد و آن‌ها را افرادی هنجاری باریارد و از همین الان در مدرسه به عنوان ماکتی از جامعه تمرین قانونمندی کنند» در نهایت می‌توان گفت عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس در شکل ۱ نمایش داده شده است.

نتایج حاکی از آن بود که عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس شامل (مسئولیت‌های قانونی و مسئولیت‌های اخلاقی) می‌باشد.

مسئولیت‌های قانونی

طبق نتایج پژوهش مسئولیت‌های قانونی از جمله شرایط و عواملی هستند که بر مسئولیت اجتماعی مدارس تأثیر می‌گذارند. مسئولیت‌های قانونی از قبیل مدارس نهاد قانون‌گرایی و حمایت قانونی از حقوق انسانی بر مسئولیت اجتماعی مدارس تأثیرگذار بوده است. در این رابطه یکی از مصاحبه‌شوندگان (S12) در این زمینه بدین صورت اظهار نظر کرده است:

«یکی از موارد بسیار مهم توجه به قانون و التزام به آن و احترام به حقوق انسان‌هاست. این امر باید آموزش داده شود، مدارس قانونمندی را ترویج کنند و با استفاده از برنامه‌های آموزشی که می‌گذارند و نشست‌های علمی که برگزار می‌کنند باید این مهم را تحلیل و بررسی کنند و دانش‌آموزان را براساس التزام به قانون و احترام به حقوق انسان‌ها بار بیارند»

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس بود. نتایج حاکی از آن بود که بر مبنای کدگذاری به دست آمده از مصاحبه عوامل مسئولیت‌های قانونی و مسئولیت‌های اخلاقی به عنوان شرایط علی مؤثر بر مسئولیت اجتماعی مدارس کشف و استخراج شدند که هر کدام خود زیر مقوله‌های زیادی را پوشش می‌دهند. در این پژوهش بر اساس نتایج حاصل از تحلیل نظرات مشارکت‌کنندگان مقوله‌های مسئولیت‌های قانونی مدارس با تأکید کلامی مشارکت‌کنندگان و همچنین فراوانی کدهای باز قائم بر ابعاد تبیین شده، حاکی از محوریت چهار مقوله اصلی توجه به حقوق انسانی، توجه به قوانین اجتماعی، مالکیت فکری، التزام به قانون مطرح شدند و مقوله‌هایی همچون التزام به رعایت حقوق اجتماعی شهروندان، توجه به رعایت هنجارهای قانونی، توجه به مقررات اجتماعی، حمایت قانونی از حقوق انسانی، توجه به حقوق انسانی در اجتماع، توجه به استانداردهای قانونی، توجه به قوانین زیست‌محیطی، نظارت بر اجرای قوانین زیست‌محیطی، اعمال قوانین اجتماعی در آموزش و ارائه خدمات، فرهنگ پذیرش مالکیت فکری، وجود ابزارهای قانونی برای حفاظت از مالکیت فکری، التزام به رعایت قانون مالکیت فکری، اجتناب از تخلف قوانین حاکم بر جامعه، رعایت قوانین آموزشی در مدارس، احترام به قانون و ارزش‌های مدرسه و جامعه، اجرای آیین نامه‌ها و بخشنامه‌های اداری، مدارس نماد قانون‌گرایی، توجه به اجرای قانون صحیح، کنترل فساد اداری در مدارس، پیروی از قوانین و استانداردهای بین‌المللی بعنوان زیر مقوله‌های مسئولیت قانونی مدارس مطرح شده‌اند. بی‌تردید مسئولیت‌های قانونی ناظر به این امر است که مدارس سعی می‌کنند در چهارچوب قوانین ابلاغ شده از بالا عمل کنند. به این که آیین نامه‌ها، بخشنامه‌ها و قوانین مدرسه به نحو مطلوب توسط مدیر، معاونین، معلمان و دانش‌آموزان اجرا شود، تأکید می‌شود. بی‌تردید قوانین و اسناد بالادستی همگی به مثابه خمیرمایه و جوهره اصلی نظام تقنینی در حوزه تعلیم و تربیت کشور و جهت بخش تمامی فعالیت‌ها، اهداف و راهبردهای نظام آموزش و پرورش می‌باشد. به طور نمونه در سند تحول بنیادین، برنامه کلان و بلند مدت نظام آموزش و پرورش با هدف همگرایی، انسجام و هماهنگی در اجرای بنیان‌های نظری نظام آموزش و پرورش، از طریق ایجاد مفاهیم مشترک و عزم ملی برای همکاری هرچه بیشتر نهادهای قانون‌گذار و دستگاه‌های اجرایی برای تحقق تحول بنیادین آموزش و پرورش تأکید شده است که این کار از طریق تدوین نقشه راه مدون و

یکپارچه و دربرگیرنده همه برنامه‌های لازم برای تحقق زیر نظام‌های سند تحول بنیادین، با بهره‌گیری از ظرفیت حداکثری از ظرفیت قوانین و اسناد بالادستی قابل اجراست. مسئولیت‌های اخلاقی شامل شفاف سازی و پاسخگویی، با ایجاد نظام فراگیر اطلاع‌رسانی و پاسخگویی و دریافت نظرات و پیشنهادهای مردمی، مسئولان و نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی قابل پیگیری است. تدوین لایحه روش اجرای اصل ۳۰ قانون اساسی به منظور شفاف سازی سهم منابع دولتی، مشارکت فعال تر مردم، انجمن‌های غیر دولتی، اشخاص حقیقی نیکوکار، شورای اسلامی شهر و روستا، عوارض و مالیات خاص نمونه‌ای از شفاف سازی در نظام آموزشی است. با توجه به پژوهش‌های ذکر شده جای خالی پژوهش‌های مرتبط با موضوع پژوهش به دلیل اهمیت نقش پاسخگویی مدارس به عنوان برجسته ترین شاخص اثرگذار بر بقا و توسعه جامعه احساس می‌شود زیرا هر سیستمی که آگاهی بیشتری نسبت به میزان پاسخگویی خود داشته باشد به تبع می‌تواند عملکرد بهتری نیز نشان دهد (۱۵ و ۱۶). چندین مطالعه دیگر نیز به عوامل ذکر شده به عنوان عوامل تأثیرگذار بر مسئولیت اجتماعی مدارس اشاره داشته‌اند (۱۷-۲۰). یافته‌های پژوهشی نشان داد که شاخص‌های مسئولیت اجتماعی نظام آموزشی را ۵ مؤلفه اقتصادی، اجتماعی، اخلاقی، زیست‌محیطی و جامعه‌می‌دانند، با یافته‌های این پژوهش همخوانی دارد (۱۷). در پژوهش خود به شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی مدارس پرداخت و به این نتیجه رسید که قانون‌مداری و نظارت و کنترل امور مدرسه مؤلفه‌های ناظر بر بعد قانونی مسئولیت‌پذیری اجتماعی مدارس می‌باشند (۲۰). امکانات و منابع در هر جامعه‌ای محدود است که به واسطه آن تعارض مطالبات با امکانات به وجود می‌آید. در چنین شرایطی است که به قانون و مقررات نیاز داریم و آشنایی با قانون و قانون‌مداری باید از مدرسه آغاز شود.

در این پژوهش نیز محقق در طول فرایند پژوهش با محدودیت‌هایی روبرو بود که در زیر به آن‌ها اشاره می‌شود:

بخشی از اعضای جامعه مشارکت‌کننده در این پژوهش از مدیران آموزش و پرورش بودند؛ که دارای مشغله‌های کاری فراوانی بودند و هماهنگی جهت مصاحبه با آن‌ها به کندی صورت می‌گرفت. یکی از محدودیت‌های دیگر پژوهش کتمان حقایق توسط مصاحبه‌شونده‌ها بود که عمدتاً نشأت گرفته از محافظه‌کاری و عافیت‌طلبی سازمانی بود، محقق را در گردآوری داده‌های مورد نیاز پژوهش با چالش مواجه نمود.

حاضر روی مدارس و در حوزه آموزش عمومی بوده است؛ لذا پیشنهاد می‌شود کاربرست مدل موضوعه در آموزش عالی و ارائه مدل برای مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها مورد ارزیابی قرار گیرد.

پیشنهاد می‌شود که مسئولیت‌های قانونی، مسئولیت‌های اخلاقی، مسئولیت‌های عمومی و بشردوستانه و مسئولیت‌های زیست محیطی مدارس از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی و سمینارهای علمی ارتقا پیدا کند و راهبرد های ارائه شده در مدل پیشنهادی در سیاستگذاری‌ها و هدف‌گزینی مراکز آموزشی و پرورشی مورد ملاحظه قرار گیرد. در نهایت با عنایت به این موضوع که پژوهش

*Original Article***Identifying the Factors Affecting the Social Responsibility of Schools**

Received: 07/03/2020 - Accepted: 30/05/2020

Seyedeh Tayebeh Tabaei¹
 Hamid Shafizadeh^{2*}
 Nader Soleimani³

¹ PhD student in Educational Management, Islamic Azad University, Garmsar Branch, Garmsar, Iran.

² Associate Professor, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Garmsar Branch, Garmsar, Iran. (Corresponding Author).

³ Associate Professor, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Garmsar Branch, Garmsar, Iran.

Email:
 shafizadeh11@gmail.com

Abstract

Introduction: The present study was conducted with the aim of identifying and ranking the factors affecting the social responsibility of schools.

Methods: The statistical population of the present study Human resource management and training management formed. Statistical samples of the research were selected for in-depth interviews with experts, managers, deputy managers and formal and contract experts in the education departments of Iran. In this study, the researcher collected the required data by conducting in-depth and semi-structured interviews with 15 members of the community. Participants in the present study include three spectrums. In this research, three spectrums of university professors and experts, senior managers and deputies of the general departments of education and official and contractual experts of the education departments were interviewed. And then the data obtained through open coding, pivotal It was selected and analyzed. Thematic analysis technique (theme) was used to analyze the data and the validity of the research findings was guaranteed by the members using review methods, peer review, and participatory research.

Results: The results showed effective factors. Social responsibility includes legal responsibilities (paying attention to human rights, paying attention to social laws, intellectual property, adhering to the law) and moral responsibilities (paying attention to transparency, accountability, respect for values and norms).

Conclusion: Social responsibility includes legal responsibilities (paying attention to human rights, paying attention to social laws, intellectual property, adhering to the law) and moral responsibilities (paying attention to transparency, accountability, respect for values and norms).

Key words: Responsibility, social responsibility, schools

References

1. Yáñez S, Uruburu Á, Moreno A, Lumbreras J. The sustainability report as an essential tool for the holistic and strategic vision of higher education institutions. *Journal of Cleaner Production*. 2019 Jan 10;207:57-66.
2. Păceșilă M. The individual social responsibility: insights from a literature review. *Management Research and Practice*. 2018;10(1):17-26.
3. Abdolhosseini, M. A Study of the Status of the School Institution in the Cultural Medicine of the Islamic Republic of Iran with Emphasis on Educational Affairs, Master Thesis, Baqer al-Uloom University, Qom. 2016. [Persian]
4. Sosik JJ, Koul R, Cameron JC. Gender and contextual differences in social responsibility in Thai schools: a multi-study person versus situation analysis. *Journal of Beliefs & Values*. 2017 Jan 2;38(1):45-62.
5. Augustiniënė A, Jocienė J, Minkutė-Henrickson R. Social responsibility of comprehensive schools: Teachers' point of view. *Socialiniai mokslai*. 2015(1):74-88.
6. Rashidi A. A study of the work of the school institution as the most important educational institution in the process of development, culture and art of the country. 2012. [Persian]
7. García-Rosell JC. Struggles over corporate social responsibility meanings in teaching practices: The case of hybrid problem-based learning. *Management Learning*. 2013 Nov;44(5):537-55.
8. Maliki AE, Asain ES, Kebbi J. Background variables, social responsibility and academic achievement among Secondary school students in Bayelsa State of Nigeria. *Studies on Home and Community Science*. 2010 Apr 1;4(1):27-32.
9. Wentzel KR. Social competence at school: Relation between social responsibility and academic achievement. *Review of educational research*. 1991 Mar;61(1):1-24.
10. Allen A, Mintrom M. Responsibility and school governance. *Educational Policy*. 2010 May;24(3):439-64.
11. Gutmann A. *Democratic Education* Princeton University Press Princeton. 1987.
12. Toremén F. The Responsibility Education of Teacher Candidates. *Educational Sciences: Theory and Practice*. 2011;11(1):273-7.
13. Welsh T, McGinn NF. Decentralization of Education: Why, When, What, and How? *Fundamentals of Educational Planning Series, Number 64*. 1999.
14. Urbanovič J, Navickaitė J. *Lyderystė autonomiškoje mokykloje. Leadership in Autonomous Schools*. 2016.
15. Karimi A. "Using Virtual Social Networks with Organizational Commitment and Social Responsibility among Primary Schools in Mamasani County", Islamic Azad University, Noorabad Mamasani Branch, Faculty of Engineering and Graduate Studies. 2016. [Persian]
16. Lewis AH. *Developing Global Citizens: Perceptions Regarding Educational Leadership in an International Expatriate School*. 2015.
17. Tauginiënė L, Urbanovič J. Social Responsibility in Transition of Stakeholders: From the School to the University. In *Stakeholders, Governance and Responsibility 2018 Sep 14*. Emerald Publishing Limited.
18. Nakamura M, Watanabe-Muraoka AM. Global social responsibility: Developing a scale for senior high school students in Japan. *International Journal for the Advancement of Counselling*. 2006 Sep 1;28(3):213-26.
19. Shahbazian S. The Impact of Environmental Ethics on Promoting Social Responsibility (Case Study: Badrud Imamzadeh Education Office). Master Thesis, Public Administration, Islamic Azad University, Naragh Branch. 2016. [Persian]
20. Shafei R, Azizi N. "Study of Human Organizational Status in Universities and Higher Education Centers in the West of the Country (Designing an Experimental Model) *Organizational Behavior in Education*". 2013. [Persian]